

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

ЮФШІЭНЫМ ИВЕТЕРАНЭУ,
КОЩХЪЭБЛЭ РАЙОНЫМКІЭ
КЪУТЫРЭУ ШЕЛКОВНИКОВЫМ
ЩЫПСЭУРЭ
РВАЧЕВА АНАСТАСИЯ
СТЕПАН ЫПХЪУМ ФЭКИО

Лъытэныгъэ зыфэсшэу

**Анастасия Степан
ыпхъур!**

Уиубилей шлагъо — уныбжэ
ильэси 100 зэрэхурэм фэшл сыгу
кызыделэу сыпфэгущо!

Уицылэныгъэ бэ щыппэкІэ-
кыгъ, ар революцием, граждан
заом, Хэгъэгу ззошхом ялэхъан
тефагъ, я ХХ-рэ лэшлэгъум
иаужырэ илэсинишхэм тарихъ
зэхъокІыныгъэишхохэу къэхъу-
гъэхэр къэплэгъужыгъэх.

Уицылэныгъэ щыцъу ильэс
60-м ехъу гъэпсын ЮфшІэным
ептыгъ. Хэгъэгу ззошхом илэ-
хъан тылым Юф щыпшІэ зэхъум
нэмыкІхэм щысэшлоу урылагъ, сы-
дигъуи уицылэрылб бгъэцакІэ-
щтыгъ, цыф кызырыкІоу, зиму-
рад кыздэгъэхурэ лэжыакІоу
уцытыгъ.

Юф шІэ зэхъум о анахъу узэ-
гупшысэщтыгъэр хэгъэгу гупсэм
ихъхъоныгъэ уилахъышІу зэрэхъ-
шыхъащтыр ары.

Дэгъоу Юф зэрэпшІагъэм пае
къэралыгъо тын лъанІэхэр кып-
фагъэшхошагъэх. Уиушыгъэ,
уигубзыгъагъэ, цыфхэм дэгъоу узэ-
рафыщытыгъэм анае уикъоджэ-
гъухэм сыдигъуи шІу уалэгъу-
щтыгъ.

Лъытэныгъэ зыфэсшэу Ана-
стасия Степан ыпхъур, уипсау-
ныгъэ, уикъарыу къақлимичынэу,
уигупсэхэм шІу уалэгъу зэпыты-
нэу сыпфэлало.

Зэрэеспубликэу бгъэгущоу бэ-
рэ уицылэнуу пфэсшэ!

Адыгэ Республикэм
и Президентэу
ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан

Адыгеим и Президент хэлэжъэщт

Урысые Федерацием и Президен-
тэу Дмитрий Медведевыр шэкіогъум
и 12-м Урысые Федерацием и Фе-
деральнэ ЗэлукІэ ипалатэхэм афэклорэ
Тхыгъэм къеджэщт. Кремлевскэ Дво-
рецышхом и Георгиевскэ зал ащ
фэгъэхъыгъэу щыклощт ЮфшІабызэм
Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТхъакІушынэ Аслъан хэлэжъэщт.

Президентым и Тхыгъэ охътэ бла-
гъэм ыкІи ащ ыужыокІэ Урысыем
ихэбзэ Іэшхъэтетхэр зэрэеклощтхэ
программэу щыт. Къэралыгъом ипа-
щэу Дмитрий Медведевым граждан
обществэр хэгъэгу щыгъэпсыгъэ-
ным пае мэхъанэшхо зилэ пшгъэрылб-
хэр кыгъэгущытх.

Адыгэ Республикэм и Президент
ипресс-къулыкъу

Бюджетым ехыылэгъэ законыр аштагъ

**Къыхъащт 2010-рэ ильэсым Адыгеим исоциальнэ-эко-
номикэ шылакІэ зэрэгъэпсыгъэщтыр кызылотыкІырэ
законэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет
ехыылэгъэр тыгъуасэ, шэкіогъум и 11-м, Адыгэ Рес-
публикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм зичэзыу
ятІокІитІонэрэ түрэ зэхэсыгъоу илагъэм апэрэ еджэ-
гъум телытагъэу щаштагъ.**

Зэхэсыгъом иЮфшІэн хэлэжыагъэх
Адыгэ Республикэм и Президент, фе-
деральнэ инспектор шхъалэу Адыге-
им шІэр, Премьер-министрэр, Прави-
тельством хэтхэм ащыщхэр, къэлэ ыкІи
район администрациехэм япащэхэр,
нэмыкІхэу рагъэблэгъагъэхэр.

Юфыгъошхохэм атегушылэнхэу зэ-
рагъэнэфэгъагъэр арынкІи мэхъу блэ-
кыгъэ зэхэсыгъохэм афэмыдэу мызэ-
гъогум повесткэр инэу зыкІыщымы-
тыгъэр. ЗэкІэмкІи ащ ЮфыгъуипшІ
нылэп хагъэуцогъагъэр.

ЗэкІэлъыкІуакІэу ащ илагъэм тегъэ-
псыкІыгъэу зэхэсыгъом иЮфшІэн ра-
гъажыи, «Правительствэ сыхъатым»
ыгъэнафэщтыгъэ Юфыгъом хэплъагъэх.
Федеральнэ законэу «Унэ-коммуналь-
нэ хызмэтым щыклорэ реформэхэм
Іэпылэгъу афэхъугъэнымкІэ Фондым
ехыылэгъ» зыфилорэр тиреспубликэ
зэрэцагъэцкІэжырым ехыылэгъэ къэ-
барэу Адыгэ Республикэм иминистр-
хэм я Кабинет кыщагъэхъазырыгъэм
депутатхэр едэлугъэх. Ащ ехыылэгъэу
къэгущылагъ псэолъэшІынымкІэ,
транспортымкІэ, унэ-коммунальнэ ыкІи
гъогу хызмэтхэмкІэ Министерствэм
унэ-коммунальнэ хызмэтымкІэ и
ГъэlorышІапІэ ипащэу Ныбэ Руслъан.

Ащ кыкІэлъыкІуагъ Адыгэ Респу-
бликэм 2010-рэ ильэсымкІэ ыкІи план
палъэу 2011-рэ ыкІи 2012-рэ ильэсхэм-
кІэ иреспубликэ бюджет ехыылэгъэ
законопроектым хэплэгъэныр. Ащ
ехыылэгъэу депутатхэм апащхъэ
кыщыгушылагъэх Адыгэ Республикэм

финансхэмкІэ иминистрэу Долэ До-
лэтбый, Къэралыгъо Советым — Ха-
сэм бюджет-финанс, хэбзэлэх ыкІи
экономикэ политикэмкІэ и Комитет
итхъаматэу Мыгу Рэщыдэ, Адыгэ Рес-
публикэм и УплъэкІу-лъытэкІо палатэ
итхъаматэу Мэхъош Рэщыдэ. Законо-
проектым ыгъэнэфэр лъэныкыо шхъа-
Іэхэр кызалотэхэм ыуж ахэм депутат-
хэм яупчІабэмэ джэуапхэр къараты-
жыгъэх. Законопроектым ехыылэгъэ
голосованиеу нэужым зэхашагъэм
кызыригъэлъэгъуагъэмкІэ, депутатхэм

ащ иконцепциехэр игъо альэгъугъэх,
апэрэ еджэгъум телытагъэу аштагъ.
Ащ ыгъэнафэхэрэм арымыкІхэу, джы
ятІонэрэ еджэгъум пае депутатхэм гъэ-
тэрэзыжынынхэр къатынхэ альэкІыщт.
Гъэтэрэзыжынынхэр кызытыщтхэ пІа-
лэри агъэнэфагъ.

ШокІ зимылэ медицинэ страхова-
ниемкІэ Адыгэ республикэ фондым
2010-рэ ильэсымкІэ ыкІи план палъэу
2011-рэ ыкІи 2012-рэ ильэсхэмкІэ ибюд-
жет ехыылэгъэ законопроектри апэрэ
еджэгъум телытагъэу депутатхэм
пхырагъэкІыгъ.

Адыгэ Республикэм экономикэ хэ-
хъоныгъэхэмкІэ ыкІи сатумкІэ имини-
стрэу Матыжэ Аслъан кытегушылагъ
законопроектэу «Адыгэ Республикэм
исоциальнэ-экономикэ хэхъоныгъэхэм я
Стратегиехэу 2025-рэ ильэсым нэсы-
рэ палъэм телытагъэр» зыфилорэм
ыкІи кыылотыгъ ащ ыгъэнэфэрэ лъэ-
ныкыо шхъалэхэр. Мыщ ехыылэгъэ
доклад гуадзэ кышІыгъ Къэралыгъо
Советым — Хасэм бюджет-финанс,
хэбзэлэх ыкІи экономикэ политикэмкІэ

и Комитет итхъаматэу Мыгу Рэщыдэ.
Зэхэуытагъэу къэпІон хъумэ, зэхэ-
сыгъом иповесткэ хагъэуцогъэ законо-
проект пстэури апэрэ еджэгъум телы-
тагъэу депутатхэм пхырагъэкІыгъэх.

Пчъагъэхэр зыщыдгъэфедэщтхэ ыкІи
зыцІэ къетІогъэ законопроектхэмрэ зэ-
хэсыгъор зэрэкІуагъэмрэ нахэ игъэкІо-
тыгъэу кызыщитІотыкІыщтхэ тхыгъэ
ыужкІэ тигъэзет кыхиутыщт.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

ЗЫЩЫМЫГЪЭГЪУИШ УКІӨТХЭНЭУ «АДЫГЭ МАКТЪЭМ»

Анахь дэгъухэр къахахыщтых

Журналистикэм ылъэныкъоклэ Адыгэ Республикэм и Президент ишлукъафтын афэгъэшъошэгъэным фэгъээгъэ комиссием шэклогъум и 10-м зэхэсыгъо илагъ. Адыгэ Республикэм и Президентрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ипащэу Александр Пиценкэм ащ тхьамэтагъор цызэрхыгъагъ.

Журналистикэм ылъэныкъоклэ Адыгэ Республикэм и Президент ишлукъафтын афэгъэшъошэгъэнымклэ творческэ Иофшлагъэхэр къызэрагъэлъэгъуагъэхэм яхьыллэгъэ Иофгъомклэ комиссием унашъо ышлыгъ журналистикэм ылъэныкъоклэ Адыгэ Республикэм и Президент ишлукъафтын афэгъэшъошагъэмэ хьунэу къагъэлъэгъогъэ журналист Иофшлэгъи 10-мэ ахэплъэнэу.

Ахэр гъээтхэм, журналхэм къахаутыгъэхэу:

— рубрикэу «ЗыкIыныгъэм екIурэ гъогу» зыфиорэр зилэ статьяхэу Т. И. Дэрбэм ытхыгъэхэр (гъээтэу «Адыгэ макъ»);

— ныбжьыкIэхэм я Илъэс фэгъэхьыгъэ гуадзэхэр, В. В. Корниенкэр зипэщэ автор куп (гъээтэу «Майкопские новости»);

— рубрикэу «Благо творить, или «От сердца к сердцу» зыфиорэр зилэ статьяхэу В. И. Ломешинам ытхыгъэхэр (гъээтэу «Советская

Адыгея»);

— статьяу «Лучшая в мире земля» зыфиоу Л. Н. Баркинам ытхыгъэр (гъээтэу «Единая Россия в Адыгее»).

Теле-, радиокъэтынхэмкIэ:

— къэтынхэу «Без дна» зыфиохэрэр, В. Ю. Крючковыр зипэщэ автор куп (ГТРК «Адыгея»);

— телевизионнэ къэтынэу «Патриот» зыфиорэр, Е. А. Джарымэр зипэщэ автор куп (ГТРК «Адыгея»);

— къэтынэу «Къэбархэр» зыфиорэм ирепортаж, М. Щ. Хъуштыр зипэщэ автор куп (ГТРК «Адыгея»);

— телевизионнэ къэтынэу «О спорте и не только» зыфиорэр, Б. С. Гъазыр зипэщэ автор куп (ГТРК «Адыгея»);

— къэтынхэу «Адыги мира» зыфиохэрэр, С. Б. Птэшур зипэщэ автор куп (ГТРК «Адыгея»);

— къэтынхэу «Неизвестная родина» зыфиохэрэр, С. Н. Абакумовар зипэщэ автор куп (МУ «Майкопское телевидение»).

ХэушъхьафыкIыгъэ компьютерхэм Иоф арагъэшIэщт

«Сэкъатныгъэ зилэ сабийхэм еджэным ылъэныкъоклэ Ипылэгъу ягъэгъотыгъэныр» зыфиорэ социальнэ программэм яакъылкIэ ялэгъухэм ауж къимынахэу, ау еджапIэм мыкIошгъухэрэм яегъэджен къыделъытэ. Мы программэмкIэ ащ фэдэ сабийхэр зыщырагъэджэщтхэ гупчитIу республикэм къыщызэIуахыщт. Зыр Адыгэ республикэ гимназием, адэрр хэушъхьафыкIыгъэ еджэпIэ-интернатим хэтхыгъы. Гупчэм икIэлэгъаджэхэм Интернетыр къызыфагъэфедзэ, сабыеу унэм исыр рагъаджэзэ ашIыщт. Сабый пэпчэ зэреджэщт компьютерыр къыфашцэфыщт. Ахэр, шъхьадж къеузырэм елытыгъэу, хэушъхьафыкIыгъэ клавишхэр яIэхэу шыгыгъыгъы. Зэхэзымыхыхэрэр, зымылэгъухэрэр, Iэ зыпымытхэр ыкIи нэмыкI узхэр зилэхэм Иоф арашIэнэу компьютерхэр гъэспыгъэщтых.

Сэнэхьатхэм зыщахагъэхьорэ республикэ институтым сэкъатныгъэ зилэ сабийхэр езыгъэджэщт кIэлэгъаджэхэм апае Гупчэ къыщызэIуахыгъ. Къалэу Москва шыц кIэлэгъаджэхэр республикэ институтым къыригъэблэгъагъэхэу сабийхэм Иоф адэзы-

шIэщт кIэлэгъэджэ 40 шырагъаджэ. Ахэр хэушъхьафыкIыгъэ компьютерхэм ачагъэгъуазэх.

Къалэу Москва технологиие шIэныгъэхэм я Гупчэу дэтым икIэлэгъаджэу Надежда Горюхинам къызэриIуагъэмкIэ, сабийхэм зышыцагъэпсэфыр уахтэм тефъу ащ иIофшIэгъухэм Урысыем ишъолъыр 30-мэ курсхэр ащызэхашэх. Егъэджен системэм къыдыхилъытэрэ урокхэр дистанционнэ режимым тетэу сабийхэм зэракIуштхэр кIэлэгъаджэхэм арагъашIэ.

Сэкъатныгъэ зилэ сабийхэр зыщырагъэджэщтхэ Гупчэ республикэ гимназием къызэрэщызэIуахыгъым къыхэкIэу ащ ипащэу КIыкI Нурыет курсхэм ахэлажэ. Ащ тызэрэщигъэгъозагъэмкIэ, а 1-рэ классым къышегъэжыгъэу я 4-м нэс кIорэ сабийхэр ары апэ рагъэдженхэу рахъухьагъэр. Джырэ лъэхъан республикэм сэкъатныгъэ зилэ сабий 21-рэ къышыхагъэщыгъ. Ахэр рагъаджэхэмэ ашIоигъоу нытыхэм лъэIу тхылъхэр къатхыгъэхэш, а сабийхэм Иоф адашIэщт. Иофтхьабзэм пIухьашт ахьщэр федеральнэ программэм къыделъытэ.

ДАУТЭ Анжел.

НэтIэхъо Руслъан хадзыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм шызэхэщэгъэ НыбжьыкIэ парламентым иапэрэ зэлугъэкIэгъу хэтхыгъэхэм япIалъэ икIи, ятIонэрэ зэлугъэкIэгъум хэтыштхэр агъэнэфагъэх. Ахэр нэгырэ 40 мэхъух. Шэклогъум и 6-м, НыбжьыкIэ парламентым зэхэщэн Иофгъохэм афэгъэхьыгъэ апэрэ зэхэсыгъо илагъ. Ащ иIофшIэн хэлэжыагъэх АР-м и Парламент и Тхьаматэ игуадзэу Сапый Вячеслав, гъэсэнныгъэмкIэ, наукаемкIэ ыкIи ныбжьыкIэ ИофгъохэмкIэ Комитетым итхьаматэу УдыкIэко Юрэ, Премьер-министрэм игуадзэу Алексей Петрусенкэр, нэмыкIэхэу рагъэблэгъагъэхэр.

НыбжьыкIэ парламентым и Тхьаматэ хадзыфэклэ зэхэсыгъор зеришцэ Къэралыгъо Советым — Хасэм и Тхьаматэ игуадзэу Сапый Вячеслав.

ЗытегушыIэщтхэр зауэхэсыхэм НыбжьыкIэ парламентым хэтхэм апае шIуфэс псэлъэ кIэклхэр къашыгъэх Сапый Вячеславрэ Алексей Петрусенкэмрэ. КъыткIэхуэхэрэ ныбжьыкIэхэр тинеушырэ мафэ игъэпсакIохэу зэрэщытыштхэр хагъэунэфыкIэ, къэгущылагъэхэм къаIуагъ НыбжьыкIэ парламентым хэтхэм гугъэпIэшIухэр зэрарапыххэрэр, тиреспубликэ исоциальнэ-экономикэ, политикэ шыIакIэ ахэм яIахьышIу хашIыхьаным зэрэщыгугъхэрэр.

Нэужым НыбжьыкIэ парламентым ирегламентэу пIэлъэ гъэнэфагъэм телъытагъэр аштагъ. Ащ зэригъэнафэрэм тегъэпсыкIыгъэу, Къэралыгъо Советым — Хасэм и Тхьаматэ игуадзэу Сапый Вячеслав НыбжьыкIэ парламентым и Тхьаматэ ИэнатIэклэ НэтIэхъо Руслъан икандидатурэ къы-

гъэлъэгъуагъ. Ар НыбжьыкIэ парламентым хэтхэм апащхьэ къыщыгушылагъ, цыхьэ фашIэу зыхадзкIэ, Парламентым иIофшIэн зэрэзэхэщэгъэщтым, иструктурэ зэрэгъэпсыгъэщтым еплъыкIэу афыриIэхэр къыриIотыкIыгъэх, упчIэу къатыгъэхэм джэуапхэр къаритыжыгъэх. Шъхьэихыгъэ шыкIэм тетэу голосованиер зэхаци, НэтIэхъо Руслъан НыбжьыкIэ парламентым и Тхьаматэу хадзыгъ. А шыкIэ дэдэм тетэу ащ игуадзэу хадзыгъ Тимофей Беловыр. НыбжьыкIэ парламентым и ГъэцэкIэклэ комитет хэтынхэу нэгъырибл агъэнэфагъ. НэтIэхъо Руслъан къызэриIуагъэмкIэ, ыужкIэ ахэр комитетэу зэхэщэщтхэм ятхьамэтэщтых, лъэныкъо гъэнэфагъэхэм афэгъэзагъэхэу яIофшIэн зэхэщэщт.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Псауныгъ

ЖКХ-м иIофышIэхэр апэрэх

Урысые Федерацием псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ ыкIи социальнэ хэцхьоньгъэмкIэ и Министерствэ ипресс-къулыкъу къызэритыгъэмкIэ, «свиной» гриппым пэуцужьырэ вакцинэр ахалхьаныр шэклогъум и 9-м рагъэжыагъ. Министрэу Т. Голиковар шылагъ апэрэ купэу «живая вакцина» зыфалорэр зыщыхалхьэгъэ район сымэджэщэу Московскэ хэкум ит поселкэу Львовскэм дэтым.

Министрэм къызэриIуагъэмкIэ, мы лъэхъаным Урысыем шыпсэурэ нэгырэ 4560-м «свиной» гриппыр яIэ агъэунэфыгъ. ИщыкIагъэ хъумэ, вакцинэм икыдэгъэкIын пэIуагъэхьашт ахьщэр къыхьашт илъэсымы къыхагъэкIыным фэхьазырых, антикризиснэ фондым ащ пае сомэ миллиарди 4 къышцэдэлытагъ.

Джащ фэдэу Т. Голиковам къыхыгъэщыгъ къыхьашт илъэсым ищылэ мазэ ыкIэхэм анэс вакцинэ зэхэлъхьэгъу (дозэ) миллион 43-рэ Урысыем къызэрэщыдагъэкIыштыр. ПэшIорыгъэщгъэу зэрэрахухьэрэмкIэ, мээз зэкIэлъыкIохэм а вакцинэр нэгырэ миллион 22-мэ арагъэгъотышт. Министрэм къыкIигъэтхыгъ кIэлэцIыкIухэм, бзылфыгъэ зэпкъаджэхэм ыкIи уз гъэтIылыгъэ зилэхэм Iээгъу уцыр тыгъэгъазэм иапэрэ мафэхэм арагъэу зэрэрагъэжэщтыр.

Псыпс Iухьохэу цыфхэм агъэфедэн фаехэр зэримыкхьхэрэм, аптекахэм ахэр зэрачIемылъяжхэм фэгъэхьыгъэу ащ къыIуагъ ахэр кыдзыгъэкIыхэрэм зафагъэзагъэу а гүмэ-

кIыгъор охьтэ кIэкIым къыкIоцI цыгъэзыегъэным зэрэдалажьхэрэр. Мыщ дэжым министрэм къыхыгъэщыгъ псыпс Iухьор мэфэ реным пIулынэу зэрэщымытыр, зытIо-зыщэ ар зэблэпхьун зэрэфаер.

Мы зэпахырэ узым пэуцужьыгъэнымкIэ Украинэм Ипылэгъу зэрэфэхьхэрэм журналистхэр къыкIэупчIагъэх. Министрэм къызэриIуагъэмкIэ, Iээгъу уцэу «Арбидол» зыфалорэ профилактическэ амалышIоу алыгътэрэм фэдэ мин 200 охьтэ благъэхэм ащ атIупчышт, нэужым вакцинэу «свиной» гриппым пэуцужьырэм фэди аратын альэкIышт, Урысыем ищыкIэгъэщтыр зыфэдизыр къызынафэкIэ.

Мыщ къыхэдгъэхьожьы тшIоигъу, Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ къызэритыгъэмкIэ, гриппым пэуцужьырэ Iээгъу уцэу «Гриппол» зыфалорэм фэдэу зэхэлъхьэгъу 1540-рэ республикэм джыри къызэрэIуагъэу, охьтэ благъэхэм «свиноим» пайи къалэкIэхьанэу зэрэщытыр. Специалистхэм, медицинэм иIофышIэхэм джыри зэ шъугу къагъэкIыжы: хэти ежъежырэу зIээжыныу ерэмьжэ, профилактикэм пае бгъэфедэщт Iээгъу уцыри, сымаджэ ухьугъэмэ узэштон, зэпхьылIэн фаери врачыр ары къэзылонэу щытыр. Гриппым иапэрэ нэшанхэм гу зэралышгъутагъэм тетэу врачым шгукъеджэн фае.

ЖАКIЭМЫКЪО
Аминэт.

МэшIогъэкIуасэхэм къаты

Процент 12-р хьакухэм апкъ кыикIыгъ

Илъэс къэс, унэхэр зыщагъэфэбэхэрэ уахьтэр къызиыхьэкIэ, машIоу къэхьурэм ипчъагъэ хэхьо. ГухэкIми, ар Адыгеим имызакъоу, Урысыем зэрэщытэу щэгъэунэфыгъэ Иофыгъу. Бжыхьэ-кIымэфэ уахьтэр къымыхьэзэ хьакоу псэупIэхэр зэрагъэпIыштыхэм изытат аушIэгъэпIу пстэуми макъэ къятэгъэIу нахь мышIэми, кIымафэр «ошIэ-дэмышIэу къафэкIо».

Мы илъэсым пыкIыгъэ уахьтэм хьакухэр зэрэмыгъэцIэжыгъэхэм е шапхьэхэм атетэу зэрамыгъэфедэхэрэм ыпкэ кыикIэу гъогогъу 30-рэ республикэм машIоу къышыхьугъ. Ащ фэшI шапхьэу шыIэхэр Адыгеим исхэм джыри зэ агу къэдгъэкIыжыхэмэ тшIоигъу. АпэрэмкIэ, хьакум чырбыщэу хэлъыр зтеплъхьэ зыхьукIэ, ахэм ялужьогъэщтым уналэ тетын фае. Сантиметрэ 38-м къышчыкIэ хьуштэп. Онджэкъэу дэ-кIуаерэр унашхьэр зэргъэпытатгъэм сантиметрэ 13-кIэ пэчыжьэн фае. Хьакум жьокоу къызыгъэм машIоу къыхэмыкIыным фэшI,

хьакум лъапсэм тенэч Iушъульхь. Хьакум чэгъэ чыпIэхэр илэхэмэ, ятIэлкIэ ахэр бгъэлъыгъэнхэ, онджэкIым чагъэ фэхьумэ къыхьэщыным фэшI, фыжыкIэ бгъэлэн фае. МэзитIум зэ хьакумрэ онджэкIымрэ къэмыгъэкIабзэхэмэ хьуштэп, псынклэу къызыкIэнэрэ унэгъо псэуалъэхэр пэблагъэу шъумыгъэуцух. Джащ фэдэу хьакур нахь шIэхэу къызэрэзэхэнштым пае псынклэу къызыкIэнэрэ псышъохэр бгъэфедэхэ хьуштэп, хьакум зыпари лъымыплъэу къэшъумыгъан.

Электрэпсэуалъэхэм шъуафэсакъ

Бжыхьэ-кIымэфэ уахьтэхэм машIоу къэхьухэрэр электрэпсэуалъэу унэхэр зэрагъэфабэхэрэм апкэ кыикIэу бэрэ къыхэкIы. Илъэсэу тызыхэтым пыкIыгъэ уахьтэм къыкIоцI Адыгеим машIоу зыкышчызыштагъэм ипро-

цент 23-р ары къызыхэкIыгъэр. ГухэкIыми, ащ фэдэ электрэхьакухэм анахьыбэр предприятием къымышIыгъэу, шапхьэхэр аукоозэ бысымхэм ежъежырэу зэхэгуагъэх. Ащ фэдэм бэрэ Иоф зебгъашIэлкIэ, электросетым фэукIочIырэн. Арышъ, заводым къыдигъэкIыгъэ электрэпсэуалъэу дагъэкIэ Иоф зышIэрэмкIэ унэр бгъэфабэмэ нахь щынэгъончэу зэрэщытыр джыри зэ пстэуми агу къэтэгъэкIыжы. Сыд фэдэ электрэхьакуи хэгъэнагъэу, зыпари лъымыплъэу къэбгъанэ хьуштэп.

Зэпстэуми электрэхьакур зэрэбгъэфедэщт шапхьэхэм зачагъэгъуазэу, ахэр икьоу агъэцакIэхэмэ, машIом зыкызызериштэрэр нахь макIэ хьушт. Ар сыдигъокIи зышчышгъумыгъэгъушп. МашIом зыкышштагъэу шъульэгъумэ, охьтабэ тешгъумыгъашIэу мэшIогъэкIуасэхэм макъэ яжъугъэIу-нэу, ахэр къэсыфэхэкIэ цыфэу ащ хиубытагъэхэр къэжъугъэкощынхэу, псыми пшахьыми шгъу-лэкIэлъымкIэ машIом шгъубэны-нэу тышъолъэу.

СОВЕТАМ ИОТЧЕТ ХЭДЗЫНХЭР

Шэкологум и 10-м Адыгэ Республикэм и Правительствэ зычлэт унэм общественнэ организациеу «Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ Всероссийскэ Советыр» зыфиорэм и Адыгэ чыплэ кьутамэ иотчет-хэдзын конференциеу шыкыуагъ. Ащ хэлэжыагъэх политическэ партиеу «Единэ Россием» и Адыгэ чыплэ кьутамэ исполком ипашэу Александр Лузиныр, АР-м чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ иорганхэм Иоф адэшлэгъэнымккэ и Комитет итхьаматэу Атэжыыхэ Заурдин, республикэм икьалэхэм ыккы ирайонхэм чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ яорганхэм ялыккылохэр.

Конференциеу отчет доклад кышшишыгъ зычлэ кьетлогъэ общественнэ организациеу ичыплэ кьутамэ итхьаматэу Галина Орловам. Ащ зэрэхигъэуэфыкыгъэмккэ, 2009-рэ ильэсым ишылэ мазэ и 1-м кышчыублагъэу Федеральнэ законэу «Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ зэхэцгъэным иобшэ принципхэм яхьыллагъ», АР-м и Законэу «Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ ехьыллагъ» зыфиохэрэм икьу фэдизу Иоф ашлэу аублагъ. Ащ ыккы кыккы, чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ иорганхэм апашхьэ зэшлохыгъошлоу шымыгъ Иофыгуабэ кьытджагъ. Ахэр нахь кьафэгъэпсынккэ гъэжыгъэ пашэу мы общественнэ организациеу ишлогъэшхо кыгъэккыон фае. Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ иорганхэр цыфхэм анахь апэблэгъэ гъэцккыло хэбзэ органхэу зэрэщыгъэх кьыдилыгъэ, республикэм исхэм ящылэклэ-псэуккэ зыфэдэщтыр ахэм бэккэ зэряпхыгъэр игушылэ кышчыгъэщыгъ.

Отчет докладым итегушылэн хэлэжыагъэх ыккы советым Иофшлэн уасэ кьыратыгъ Александр Лузиным, Атэжыыхэ Заурдин, Ассоциациеу «АР-м муниципальнэ образованиехэм я Совет» и Правление итхьаматэу Виталий Гуменюк, нэмыккыхэм.

Нужым общественнэ организациеу иуплэгъу-ревизионнэ комитет Иоф зэришлагъэм ехьылэгъэ отчет кышшыгъ ащ итхьаматэу Дмитрий Ушаковым.

Конференциеу хэдзын Иофхэм шахэплэагъэх. Обществоннэ организациеу «Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ Всероссийскэ Советыр» зыфиорэм ичыплэ кьутамэ итхьаматэу Галина Орловам хадзыжыгъ. Обществоннэ организациеу и Совет хэтынхэу нэбгыр 15 хадзыгъ. Обществоннэ организациеу «Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ Всероссийскэ Советыр» зыфиорэм ия III-рэ зэфэсуу цышэщтыр иделегатхэу нэбгыри 3 агъэнэфагъ.

ЕЛБЭШЭ Руслан.

ТИГЪОГУ НАФЭ, ТИОФ ЗАФЭ

Чъэпыогъум и 23-м Пэнэжыкыуае кьоджэ Адыгэ Хасэ шызэхэтшагъ. Тирайон ит кьуаджэхэм хасэм изэхэпэнккэ ауж тыкынагъ, ау таклэжыагъэу тэгугъэ. Хасэм Иофшлэн егъэжыагъэ хьугъэ, Иофыгъо зэфэшхьафхэу ащ кышчыуцугъэхэм ягъэцккыон ыуж ит хасэм итхьаматэу Ехьуллэ Юрэ. Хэсашхьэм хэжыагъэхэм ашлэн агъоты. Иофшлэныр зытэублэм тигумккыхэм язэшлохыны нахь тыфигъэчэфыгъ. Непэ чылэдэсмэ зафэтэгъазэ хасэм изичэзэу зэхэсыгъо нахь цыфыбэ кьеккылолэнэу.

Иоф цыккыхэп джырэ уахьтэ тапэ ильхэр: адыгабзэм игъэфедэн, шэн дэхабэу тлэккыгъэхэм яугъоинжыны... Ныбжыккыхэр гъогу тэрэз тецгъэжыгъэ чылэмккэ, лъэпкыккыккэ мэхьанэшхо зэригъэ цыф жьугъэхэм икьу фэдизу алъыдгъэлэсын фае. Ахэм чылэу тызышчыпсэурэри кьагъэдэхэн, кьагъэлэпэн. «О пшхьэ плыгъэжымэ, цыфмэ лъытэныгъэ кьыпфашыны» алуагъ адыгэмэ. «Шэн дэхабэ зыщызэрахьэрэ кьуаджэм сышчы» пшон плъэ-кыныр гушхуагъэу шыт.

Пэнэжыкыуае мы аужырэ ильэхэм хэжыагъэ шуклаехэр ышлыгъэх, тичылэгъуи клэраккэ, нэфын, тиурамхэм чэщырэ остыгъэшхохэр кьащэблэх, гъогубэм асфалт атыралхьагъ, хэбзэ унаби агъэцккыжыгъ, псыхьоу Пклэшгъэ икьулэджэ ныбэ агъэ-кьэбзагъ, агъэккыккыккэ (гухэккыр джыри хэккыр зэрэдатаккыорэр ары). Мы зигугъу кьэсшыгъэ Иофыгъохэм ягъэцккыон зилахышлэу хэзышыхьэгъэ Хьут Теуцожэ Якьубэ ыккыон «тхьауегъэ-псэу» етэлэ, Тхьэм псауныгъэ пытэрэ шылэккэ дахэрэ кьырет. Тикьуаджэ клэлэ дэгъубэ шаплугъ, лы цырылуабэ шылэжыагъ, ахэм ягугъу шуккэ джы кызынэсыгъэм ашлыжыны чылэдэс-хэм, шытхьур адэжэ. Тэ непэ Иофыбэ зэшлотхын фаеу тапэ иль. Ахэм ягъэцккыонккэ зэрэчылэу тызэдэлэжымэ, псынккэ кьытфэ-хьышт. Чэур чы зырызэу зэхэт, ау ухыгъэу, гъэуцугъэ зыхьуккэ, пытэ. Ятлонэрэ зэхэсыгъоу кьоджэ Адыгэ Хасэм илэщтым ичы-лэрэ ильэпкырэ зилэпкыу чылэм шышхэр зэккэ кьетэгъэ-благъэх.

Ащккэ пэшлорыгъэшхэу макъэ кышшгъодгъэлэушт.

Пэнэжыкыуае кьоджэ Адыгэ Хасэм ихэсашхьэ хэтэу
ЖАККЭМЫККЭ Аскэр.

ИШУШАГЪЭ АЩЫГЪУПШЭРЭП

Къэдэ Хьалидэ мыжыобгъу кыфызэлэуахы зэхьум кьеккылоллагъэхэм лъэшэу тафэраз. Хьалидэ зышлэщтыгъэхэм зэхэхэм бэ гушылэ фабуэу кьышчылуагъэр. Ар хэгъэгум зэрэфэлэжыагъэр зэрэщымыгъушшагъэм лъэшэу тыгу кьыди-щэягъ. Мыжыобгъум икьызэлэуахы зыгу кьэккыгъэ ветеран-хэм я Совет ипашэу Генрих Барташук, нэмыккыу зилахышлэу мы Иофым хэзышыхьагъэхэм «тхьашхьуегъэпсэу» ятэлэ. Республикам иветеранхэм псауныгъэ пытэ ялэнэу, яунагъохэм мамыр арылэныу, ильэсыбэ кьагъэшлэнэу тафэлэу.

Къадэмэ яунагъу.

ТИККАЛЭХЭМ ШЫТХЬУР КЪАЛЭЖЫГЪ

Мэфишлэым кьыккылол, чъэ-пыогъум и 25-м кышчыгъэжыа-гъэу и 28-м нэс, Къалмыккыым икьэлэ шхьафэу Элиста ящэнэрэ фестивалэу «Эпосы мира на земле потомков Джангара» йоу шыкыуагъэм Кьыблэ Осетием, Дагъыстан, Къэбэртэ-Бэлъкы-арым, Башкортостан, Казахстан, Бурятием, Алтай, Тыва кьа-рыккыгъэхэр хэлэжыагъэх. Мы-хэм афэдэу къалмыккыым агъэ-лэплагъэх, алъыгъагъэх фольклор-ым пылэ шлэныгъэлэжыгъэу Китаим ыккы Монголием кьа-ры-ккыгъэхэри. Мы фестивалым ихьэклагъэх Адыгэ кьалэ шьы-хэу, фольклорнэ ансамблэу «Жыуым» хэтхэу Абыдэ Артур-рэ республикэ фестивалэу «Ады-

геим ижыогъо жьыгъэхэр» зыфи-орэм илауреатэу Тхьагъэпсэу Байзэтрэ.

— 2007-рэ ильэсым Элиста шьыгъащэгъэгъэ фестивалым сыхэлэжыагъ, — кьелуагъ Адыгэ-кьалэ и Адыгэ Хасэ иныбжыккэ кьутамэ иактивистэу Абыдэ Ар-тур. — Ащыгъуми джыри мы-хэм «Жыуыр» ахэлэжыгъэнымккэ ишлогъэшхо кыгъэккыуагъ ти-кьэлэ администрации ипашэу хадзыгъэ Хьагъэгъу Налбый. Ащ инэу тыфэраз.

Ккылэхэм мыщ кьышчылогъэ ижыгъэр ордэхэм кьеккылол-лагъэхэм осэшхо кьазэрафа-шырэр кышхэу Игуто жьынычккэ ренэу кьагъэккы-щтыгъэх ыккы агъэккыотэжы-

щтыгъэх. Адыгэ шьошэ тегъэп-сыхьагъэхэр зышчыгъэхэу, И-дэбныгъэрэ шхьэккыфэныгъэрэ зыхэлэхэ клэлэхэм зэккыми агу-хэр кьапэблагъэ хьугъэ. Ары ыккы мыхэр Урысыем хэхьэрэ республикэхэм ямызакъоу, Мон-голием ыккы Китаим закыра-гъэблэагъэхэр.

Адыгэ кьалэ и Адыгэ Хасэ иныбжыккэ кьутамэ хэтхэр кьа-лэм ишылэклэ-псэуккэ нахьышлэу зэрэхьышттым пылхэу шэмбэт шыхьафхэм, мэфэккэ Иофхьа-бзэхэм, митингхэм чанэу ахэлэ-жыгъэх. Ильэс пчъагъэ хьугъэшлэ шэмбэт пчыхьэ кьэс мыхэм кьэ-лэ гупчэм адыгэ джэгу шьыгъэ-хэщэ. Ныбжыккылу мыщ кьэ-кыуалэхэрэм хэшшыккылу япчъа-гъэ хэхьэ хьугъэ. Гъэмэфэ пчы-хьэзэхьагъэхэм яклэухэу ныб-жыккыккы хъэпыогъум и 31-м мыщ шьыгъащэгъэгъэ Хьагъэгъу Налбый хэлэжыагъ, анахь чанэу ильэсыккыом кьыккылол мыщ фэдэ зэхэхьэхэм закышчызы-гъэлэагъагъэхэм шлухьафтын-хэр афашыныхэм пашэ сомэ ми-нишлэ кьаритыгъ. Мырэушхэу нахьыжыгъэхэм аналэ кьазэрэафым ныбжыккыккы рэгъушхо. Якьалэ агъэккыбзэным, агъэдэхэным, ишчытхэу алэтынм феплэх.

ГЪУККЭМЫККЭ
Юсыф.

Сурэтым итхэр: Абыдэ Артур-рэ Тхьагъэпсэу Байзэтрэ.

МИЛИЦИЕМ ШАГЪЭЛЭПНЭ

Тирайон гупчэ ськыуагъэу Шытхэу пхьэмбгъум семькыуа-лэу кьыккыкырэп. Тичылэхэм ащыщ адыгъэхэм ясурэтхэр ащ ислэагъомэ, лъэшэу сэгъушлэ.

Мызэгъогум Шытхэу пхьэм-бгъум ислэагъуагъэх Мэщбэшлэ Аминэт Заурбэч ышхьум, Хьаф-сэккэ Нинэ Мыхьамэт ышхьум ыккы Мыхьамэт Нурыет Даут ышхьум ясурэтхэр. Ар ялофшлэн зэрегугъухэрэм кьыккыккыуагъ, районым шагъэлэпнэрэ цыфых. Аминэт Шьхьащэфыжэ игурыт еджаплэ Иут, Нинэ хьалыгъу-гъэжыаплэм Иоф щешлэ, кьуа-джэу Кургъокъуае шыш, Нурыет милицием хэт, майор.

Адыгэ бзылфыгъэр милици-ем имайор, милицие шьуашэр дахэу кьеккылу, Иофышхо ащ егъэцаккэ, уоловнэ розыскым истаршэ уполномоченнэу шыт, бздэжашлэхэм якьыхгъэщынккэ, якьэубытынккэ Ипэлэсэны-гъэшхо хэлэ. Ыгу етыгъэу шлэ

ыльэгъурэ исэнэхьат ильэс 20 хьугъэу рэлажэ, Краснодар крайм имызакъоу, Дагъыстани, Чэчэн Республикэми, Ставропо-льеми анэсы, ишчытхэу ало.

Тымэ Мыхьамэт Айдэмыр-кыан ыккыор милицием иполков-ник, 1987-рэ ильэсым милици-ем хэхьагъ, хьакьулэхьэ инспек-цием ишчытхэу шаригъэлуагъ, «Защитник России» зыфиорэ орденыр кьыфагъэшхошагъ. Мыхьамэт Шьхьащэфыжэ шыш, икьоджэдэхэр рэгъушхо. Кур-гъокъуаий милицием иполков-никхэр кьыдэккыгъэх, ахэр Кьа-зинэ Рэщыд Левэ ыккыомрэ Ионэ Александр Петр ыккыомрэ. Рэщы-дэ районым имилицие илэш-хьэтет, Александр контролнэ-пропускной пунктм ипашэ. Рэ-щыдэ 1989-рэ ильэсым Жьогъо Плэжыккыым иорден кьыфагъэ-шьошагъ.

Лъэшэ Рэмэзан Мыхьамэт ыккыор ильэс 28-рэ хьугъэу ми-

лицием хэт, майор, патрульнэ-постовой ротэм икомандир, «За безупречную службу» зыфиорэ медалым истепенищ кьыратыгъ. Рэмэзан Бэчмызае шыш.

Урысбамбэт Мурадин Нухьэ ыккыор милицием имайор. Арма-вир дэт медвытрезвителем илэшхьэтет. Ильэс 29-рэ хьугъэу милицием хэт, Шьхьащэфыжэ шыш. Тэмэзэ Исмахьил Махь-муд ыккыор милицием зыхэтгъыр ильэс 25-рэ хьугъэ, подполков-ник, крайуправлением Иофышлэ, Шьхьащэфыжэ кьышчыгъу.

Джащ фэдэ цыф шлагъохэу тикьуаджэхэм кьащыгъуагъэхэр, ащаплугъэхэр милицием шэлэ-жыгъэх, Иэнгэлэшхохэр шырялэх, ахэр шхьэккылафэ зыфашырэ цы-фых, тирэхьагъыгъэ иухьуамаккы. Якьулыккыуагъэ лъыккыотэнхэу, ящытхэу лъагъу Иунэу тафэлэу.

НАРТ Амин.

Шьхьащэфыжэ
Успенскэ район.

МВД-М КЪЕТА

Чъэпыогъум и 26-м кышчыублагъэу шэкологум и 2-м нэс псэуымккы бздэжэшлэгъэ 181-рэ республикэм шызэрахьагъэу АР-м и МВД ыгъэуэфыгъ. Ащ шышхэу тлэмккэ цыф аулыкыгъ, гъогъогъушлэым ахьуныклагъэх, зэрэтыгъуагъэхэр 38-рэ, наркоти-кхэр хэбзэнчэу зэрагъэзеккыохэрэм епхыгъэр бздэжэ-шлэгъушлэ, экономикэм ильэныккыккэ 17, хьорышхыгъэ зра-хьэзэ зэрагъэпцлагъэхэр 32-рэ. А уахьтэм кьыккылол республикэм игъогъухэм зэккымккы хьугъэ-шлэгъэ 11 атэхьухьагъ, ахэм нэбгырымтлу ахэккыодагъ, 11-мэ шьобжэхэр атешагъэхэ хьугъэ.

Аужырэ уахьтэхэм урамым цыфыр зышхьуныккыккэ нахьы-бэмккэ сотовэ телефоныр ары тырахьэр. Милицием ащ фэдэ бздэжэшлэгъэ заулэ ымыгъэу-нэфэу тхьамафэ кьыккыкырэп. Мары чъэпыогъум и 25-м ильэс 45-рэ зыныбжэ бзылфыгъэм телефоныр зэрэтырахыгъэм фэгъэхьыгъэ тхьаурыхэ тхылэ кьытхыгъ. Охьтабэ темышлэзэ бздэжэшлагъэр зезыхьагъэр опе-ративникхэм кьаубыти, теле-фоныр кьылахыжыгъ.

Автомобилэу унэ зэтэтхэм яшагъухэм кьаданэхэрэм зэря-тыгъохэрэп непи анахьыбэу узэрихьыллэрэ бздэжэшлагъэхэм ащыш. Автотранспорт зилэхэм ар дэгъоу ашлэми, чэщырэ шагъухэм адагъэуцох. Мары чъэпыогъум и 28—29-рэ чэщым Мыекъуапэ иурамэу Пролетарскэм унэу тет-хэм ащыш ишагу дэт «Форд-Транзитым» иапч бздэжашлэхэм хаути, автомагнитолэр рахыгъ.

Наркотикхэм япхыгъэ бздэжэ-шлагъэ зезыхьэхэрэм якьычлэ-

гъэщынккэ участковэ милицио-нерхэр следователэхэм мы-маккыу Ипэлэгъу афэхьух. Ащ фэдэу шэкологум и 1-м участ-ковэм ишагуагъэклэ Мыекъуапэ шыпсэурэ хьулыфыгъэм Иушхьэ гъэгъуагъэ зэрылэ бэшэрэбитлоу ыгъэбылгыгъэр кьагъотыгъ. А мэфэ дэдэм станицэу Ханскэм шыпсэурэ хьулыфыгъэу ильэс 30 зыныбжыр кьызалыхьум, клэп зыккылоллыт тхылгыплэ шыхьэ-гыш кьыхахыгъ.

Чъэпыогъум и 29-м, чэщым, Мыекъуапэ иурамэу Пролетар-скэм тет тучанхэм ащыш игъэу-чылалэу лъэсрыккы гъогум те-тым илунккыбзэ Иузытхыгъэхэр чэщ-зымафэ темышлэзэ милици-ем Иофышлэхэм кьаубытыгъэх. Бздэжэшлагъэр зыныбжэ имы-кьурэ нэбгыритымэ зэрахьагъ. Пшэзэшжыгъеу ахэм ахэтыгъэм нэмыккэ бздэжэшлагъэхэри зэри-хьагъэхэу егуцафэх.

АР-м и МВД ипресс-кьулыккы

ИЛЬЭС зауэлкэ узкэлэбэ-жымэ районым ит еджапэм ащыщ горэм ия 11-рэ класс щеджэрэ еджакломэ гушыгъу сафэхьугъагъ. Еджапэр къау-хынкэ къэнэжыгъэр мээс заул нылагъэп, ау джыри сигушы-лэгъухэм ащыщхэм еджапэр къаухымэ зычлэхьащхэр, зыщеджэщхэр, клэклэу къэплон хьумэ, зыдагъэзэщт лъэныкьор агъэуэфыгъэу шытыгъэп. Ар лъэшэу шлогъэшлэгъоныгъ ыкIи сыгу кьеогагъ. КIэлэ-егъэджэ сэнэхьатыр зэрагъэ-гъотымэ, шуагъэ кьызэрахьы-щтыр, ильэс пчъагъэрэ зыще-джэгъэхэ еджэплэ зэтегъэпсы-хьагъэм кьагъэзэжымэ, гуапэ зэрашьхьуштыр, клэлагъаджэ-хэр зэрымькьухэрэр ясэлом, ащыщ горэм а сэнэхьатым шульгъу фыригъу, ар ылэ кьы-ригъахьэ шлоигъоу кьыуагъэп.

— Зыгорэм икIэлэ мыгъасэ-хэр ебгъэджэнхэр Иоф псынкла-гъоу щытэп, — зым кьыуагъ.

— КIэлэегъаджэм илэжъа-пкIэ мэкIэ дэд, ащыкIэ ушыгъэп, — ятIонэрэм ащ кьыпидзагъ.

— КIэлэегъаджэ сэнэхьатыр нахьыпэм фэдэу зыхаожьырэп, игъо икIыгъэмэ сшIэрэп, — кьахэгущылагъ ячэнэрэп.

Мыщ фэдэ гушыгъэр кьэ-зышыгъэмэ ильэс 17 — 18 аныбжыгъ, бэрэ пэмытэу шы-лэныгъэм хэхьанхэу, лъэныкьо горэхэм афэгъзагъэхэу еджэн-хэу е Иоф ашIэнэу шытыгъ. Сыгу кьеуагъ шуагъи шыт-хьуи зыпылгъ, осэшхо зилэ сэн-эхьатым ащ фэдэ еплъыкIэхэр ныбжыкIэхэм зэрэфыригъ. Сэри ильэс 30 фэдиэзэрэ клэ-лагъаджэу Иоф шлагъэти, гу-кьаоу силагъэм фэдиэз кьыха-гъэхьожьыгъагъ.

Зэгорэм адыгабзэмкIэ со-чинениеу язгъэтхыгъагъэхэм ащыщхэр кьэзгъотыжыгъэхэ, сидуапэу ахэр кIэсыджыкIы-жыгъэхэ. Ахэм ащыщэу зы ыцIэ кьесэлэ: «Сэ шу слъэгъу-рэ сэнэхьатыр». Зытхыгъэр Шъхьэлэхьэ Фатим. Ащ унагъо илэ зыхьугъэр тIэкIу шлагъэ, Еджэргъуае щэпсэу, ащ дэт еджапIэу N 3-м урысыбзэмрэ литературэмрэкIэ щырегъаджэ.

Ильэс пчъагъэ зытешIэжыгъ-гъэ сочинениеу ытхыгъагъэм мыщ фэдэ пычыгъо хэт: «Шло-гъэшхо кьэзыхьырэ, анахь мэхьанэ зилэ сэнэхьатэу шыгъэмэ ащыщэу сэ сэлъытэ клэлагъэ-джэ сэнэхьатыр. КIэлэегъаджэр ары апэрэ хьарыфхэр са-быим езыгъашIэхэрэр, гъэсэ-ныгъэм игъогу нэф тезыщэрэр. КIэлэегъаджэр ары сабыим иупчIэхэм джэуапгъу афэхьу-рэр, Iэпылэгъушлоу сыдигъуи ахэм кьафыкьокIырэр, Иофыгъо горэ сабыим кьыфэтэджымэ, апэу лъыгъысэрэмэ ащыщыр. Сэ клэлагъэджэ сэнэхьатыр си-цIыкIугъом кьыщегъэжыгъэу сыгу рыхьыгъ, нэмыкI сэнэхьат ськIэнэцIырэп. Ар шу слъэгъу-ным сыфэзыщагъэхэр се-зыгъэджагъэхэу Ахэджэго Луиз, Ахэджэго Казбек, Хьушт Сар, ШъхьакIумэдэ Хьалимэт.

Ахэм сакIырэплъы, щысэ ате-сэхы. Гухэлъ шъхьагъу силэр клэлагъаджэ сыхьуныр ары. Ар кьыздэхьумэ, сынасы-пышIу».

Кьыдэхьугъ Фатимэ игу-хэлъ — клэлагъаджэ хьугъэ. А гухэлъыр кьыдэхьуным пае пшъэшъэжыгъе нэ шхьонтIэ цыкIум бэ Иофэу зыдишIэжыгъ-гъэр. Жы кьымыщэрэм фэдэу урокыр кьэзылэгъэрэ клэлагъа-джэмэ ядэлъуштыгъ, кьауатэрэр кьанэрэ щымылэу ыгу риу-бытэщтыгъ. А шыкIэм лъэ-шэу ишIуагъэ кьекIыштыгъ унэ

Иоф ешIэ», нэмыкIэу къэплон хьумэ, «бэмыло-башI».

Фатимэ институтыр диплом плъыжыкIэ кьыухыгъ. Иофы-шIэ зэрагъэклорэ тхыль кьы-рати, Тэхьутэмыкьое гурыт еджапIэу N 1-м зы ильэсэ шы-лэжыагъ. Мы уахьтэм Еджэр-кьое гурыт еджапIэу N 3-м Иоф щешIэ, апшъэрэ категориэ зилэ клэлагъаджэ, урысыбзэмрэ ли-тературэмрэкIэ регъаджэ.

Шъхьэлэхьэ Фатимэ Псэй-тыку гурыт еджапIэу N 8-м щезгъэджагъ. Пшъэшъэжыгъе шэнышIоу, шырыгъэу, адыгагъэ хэлъэу щытыгъ, а шэн шлагъо-

гъэшхохэр фэхьугъэх, а зэхьо-кIыныгъэхэм ащыщхэм зэра-рышхо кьахьы. Демократие плоу шъхьафит шъыпкэ ныб-жыкIэхэр ошIыхэкIэ, фэдэ гори ащ кьыкIэлъыкIоштэп. Зэхьо-кIыныгъэхэр шIыгъэнхэм апэу ильэс пчъагъэрэ цыфхэр, ана-хьэу ныбжыкIэхэр, фэгъэхьа-зырыгъэнхэ фае. Арымырмэ, узыхэмыкIыжыгъын ухэхьан ыльэкIыштыгъ.

Демыгъэштэн плъэкIыштыгъ Фатимэ, иеплъыкIэхэу гъэсэ-ныгъэм, плуныгъэм афэгъэхьы-гъэхэр тэрэзы, ахэм лъапсэ яI. Хэгъгъум плуныгъэ-гъэсэныгъэ Иофыр дэгъоу шызэхашагъэш, ащ фэдэу зытшIын фае плоу укIэбгъулыгъкIэ гъэхьагъэ пшIын плъэкIыштыгъ. Охьтэ-уахьтэкIэ, акьылыгъэ хэлъэу, шIыкIэхэр, амалхэр гъэфедэ-гъэхэу Иофым укIолIэн фае.

КIэлэегъаджэ пэрытхэм, сьд

гъажьэрэм кьинэу ыльэгъурэр пстэуми ашIэу кьысщэхьу: псэупIэм дэххэр инэуасэхэп, Иоф зыдишIэщтхэри икьоу ышIэхэрэп. Иофыр ащ тетыми, клэлагъэджэ ныбжыкIэр кьэ-штагъэп, чанэу, нэутхэу кол-лективым хэхьагъ, нэуасэхэр ышIыгъэх, ащыщ зышIыгъ, кьоджэ клэлацIыкIухэм шIэ-ныгъэ куухэр зэраритыщтхэм ыкIуачIэ рыхьылагъ.

КIэлэегъаджэм исэнэхьат шу ыльэгъу хьумэ, илофшIэн ыгъэлъэшышты, иурокхэр нахь гъэшIэгъонэу зэрэзхышIэщтхэм пыллышты. Урысыбзэ ыкIи ли-тературэ урокхэм ренэу зэкIэ-лэыкIоу клэ горэхэр Фатимэ ахэгъэуцох, ахэр урокым икIо дыхэтэу кьызэлухыгъэнхэм еджакIохэр фещэх. Хьазырэу «упкIэпкIыгъахэу» еджакIомэ апашъхьэ зи рилъхьэрэп: ре-гъэгупшысэх, щысэхэр кьафе-хьых, еджакIомэ «ашъхьэмэ Иоф арегъашIэ». Кьин дэплэгъ-оу кьэбгъахьэрэр зэкIэмэ анахь дэгъу: лэжыгъэмэ — анахь IэшIу, ахьщэмэ — анахь лъапI, шIэныгъэмэ — мыкIодыжыгъын былым. ЛитературэмкIэ ари-гъэклорэ произведениехэм ге-роеу ахэтхэм абзэ, язекIуакIэ-хэм, ядунэееплъыкIэ, яшIэны-гъэ, яакьыл, ясурэт — зэкIэ ахэм ыкIи нэмыкIхэм гъунэ алъарегъэфы.

Фатимэ шэн шлагъоу хэ-лэымэ ащыщ дэхIоныр. Ри-гъаджэрэмэ гъэшIуабзэкIэ адэгущыгъэ, еджакIохэр зэхэдз ышIыхэрэп. Кьыгурэлэ: дэи, дэгъу плоу еджакIохэр зэхэб-дзыхэ хьуштыгъ, зыгу хэбгъэ-кIырэм гуфэбэныгъэ кьыпфи-шIыжыштыгъ. Дахэм зимы-шIэгъуишъэ уигъэшIэщт — джар пытэу ыгу иль.

ГухэкIэу илэмэ ащыщ еджа-кIомэ ащыщыбэ еджэным зэрэфэмыщагъэр, кьин амы-лэгъоу, IэшIэхэу ахьщабэ агъо-ты зэрашIоигъор. ЕджакIомэ ащыщхэм хьоршэрыгъэ кьызы-хагъафэ, пцIыусыным дехьы-хых. Гушыгъэм пае, клалэр зэ-тегъэпсыхьагъэу еджапIэм кьэкIуагъ, ар классрукым лъэхьу, кьегъоты: «Сятэ кьыс-фай, непэ зыкьыгъэтIупщ кьы-сиуагъ», — еIо. КIэлэегъа-джэм клалэр етIупшы. «Непэ КIэлэегъаджэр дэсэп, иурок-хэр тиIэщтхэп, арыти тыкьа-тIупщыжыгъыгъ», — тым реIо. НэбгыритIур ыгъапцI, клалэр азыфагу икIыгъ. Ащ фэдэ мыхьуным пае зэпхыныгъэ пытэ ны-тыхэм адыриI клэла-егъаджэм: бэрэ аIокIэ, гушы-лэгъу афэхьу, ятелефон номер-хэр ылыгъых, ежыри зыщы-фаехэм кьыфытеонхэ алъэ-кIыштыгъ.

ЕджакIом мыхьо-мышIэ горэ ышIагъэмэ е хэукьоны-гъэкIэ зекIуагъэмэ, ащ лъы-пытэу Фатимэ куо-хьаушхо кьыIэтырэп, Иофым лъапсэ фэ-хьугъэр зэрегъашIэ, нэужым еджакIом изакьоу дэгущыгъэ. Ари шIыкIэ тэрэзу егъэфедэ КIэлэегъаджэм.

Джащ тетэу Фатимэ мэпсэу, мэлэжэ, кьыдэхьурэмэ акIэ-гушIу, гъэхьагъэ нахьыбэу зэ-ришIыштыгъ дэгъуIэ.

ХЪУШТ Шэбан.

Кьоджэ клэлагъаджэ

гъэцэкIэнхэр ыгъэхьазыры-жыкIэ хьумэ.

КIэлэегъаджэм урокым кьышIолотэагъэр оценкэу «шIы-кIэ», загъори «тфыкIэ» Фати-мэ кьылотэжыгъэу хьуштыгъэ. УрокыкIэр кьыуатэ хьумэ пшъэшъэжыгъер темьгупшы-сыкIэу, ыналэ тетэу клэлагъа-джэм зэредэлурэм шлогъэшхо кьытыштыгъ. Тхылым дэт за-кьор кьылотэным Фатимэ езэ-гъыштыгъэп, нахь куоу темэр кьызэлъухыным ыналэ тыри-гъэтыштыгъ. ЕтIани шэн дэ-гъоу хэлъыгъэмэ, джыри хэ-лэымэ ащыщыр ымышIэу зы-гори блигъэкIыштыгъэп, клэ-упчIэщтыгъ, зэригъашIэщтыгъ. КIэлэегъаджэм зэкIэ шIэны-гъэм ылъэныкьо пстэухэри ышIэнхэ фаеу ащ ылъытэ-щтыгъ. «Iушыр щэ мэупчIэ-жыгъ» аIуагъ, умышIэрэм укIэупчIэныр емыкIоп. КIэлэ-егъаджэр ары кьуаджэм анахь гъэсагъэу, зэупчIыжыкIэхэу дэ-сыр. Зыгорэм ымышIэрэр зэ-ригъашIэ шлоигъоу кьыоуп-чIэу, ащ джэуапгъу ептыжы-щтыр умышIэ хьумэ, ащ нахь шъхьакIо мэхьужа?

Джащ тетэу егугъоу, ыкIуа-чIэ хэлъэу, шIэныгъэм фаблэу Шъхьэлэхьэ Фатимэ еджагъ, Псэйтыку гурыт еджапIэр 1981-рэ ильэсым дэгъу дэдэкIэ кьыухыгъ. Джы пшъашъэм игъогу зэлухыгъагъ, Адыгэ кьэ-ралыгъо клэлагъэджэ инсти-тутым (джы университетым) филологиемкIэ ифакультет чIэхьэ. Студентыгъо ильэсхэр кьин дэдэ кьышыхьугъэхэп шIэныгъэ куухэр илэу еджапIэр кьыухыгъэти, ау ащкIэ гу-шхоныгъэ лые кьызхимыгъа-фэу, шэнэу фэхьугъэм тетэу еджэным егугъугъ.

Фатимэ цыф губзыгъ, шъа-бэу, дахэу, макIэу мэгушIыгъ, укIыгъэр кьэбэкIы. Зэрало ха-бзэу, «макIэу мэгушIыгъ, бэу

хэм джыри арэгъуазэ. Унагъо ихьагъ, нэмыкI лэжыуацIэ, Шэ-кIозешэр, илэ хьугъэ. Ишыгъэ-ныгъэ зэхьокIыныгъэхэр фэ-хьугъэхэми, шэнэу хэлъыгъэхэр кьэнэжыгъэхэ.

Шъхьэлахьомэ яунагъо клэ-лагъэджэ унагъу плэми хэу-кьоныгъэ хьурэп, нэбгыриплI клэлагъаджэу кьыкIыгъ — пшъэшъыштырэ зы клалэрэ: Эмм, Светлан, Фатим, Нал-бий. Нэфсэт шыгъэныгъэм нэмыкIырэ лъагъо щыхы-хыгъ. Унэгъо Iужьу хьазырыгъ Шъхьэлахьомэ яунагъо, ау зэшъхьэгъусэхэу Бэчмызэрэ Цуцэрэ ясабийхэм лъэшэу аналэ атырагъэтыгъ, амал зэрэ-хьухэу Иоф адашIагъ. Мэкъу-мэщышIэ унэгъо кьызырыкIоу уштыгъэ нэбгыритф ебгъэджэ-ныр IэшIэх Иофэу зэрэщымы-тыр енгъуагъо зэкIэми кьагу-рэлэклэ, ау а Иофыр зэшъхьэ-гъусэмэ афызэшIокIыгъ. Чы-плэ зэфэшъхьафхэм ащэлажэз зэшыпхьухэр, дахэкIэ ацIэхэр кьыралох.

Зигугъу кьэсшIырэ Фатимэ кьыфэсэгъэзэжышъ, теубыта-гъэ хэлъэу зы кьэсIон слъэ-кIыштыгъ: бзылфыгъэ ныбжы-кIэ шырыт, хьалэл, «Тхьэм кьызыригъэхьугъ» зыфалорэм фэд. ИофшIэнымкIэ гъэхьэгъэ-шхохэр илэми, дахэкIэ, щыт-хьукIэ ыцIэ раломи, зышIошIы-жыныгъэ гори кьыхафэрэп, илофшIэгъухэм захиIэтыкIы-рэп. Джащ тетэу илофшIэн егу-гъоу, ымышIэрэр зэригъашIэу, пэрытхэм акIырыплъэу ыкIи щысэ атырихэу Фатимэ мэпсэу, мэлэжэ.

— Уахьтэр псынклэу, кьы-зэтемыуцоу макIо, — еIо Фа-тимэ. — Кьызэтеуцуи хьу-щтэп: шыгъэныгъэм ары ыпс, ащ пае, кьэмыужэжыгъэу, кьэмыу-цоу илэагъо рыкIон фае. Мы аужырэ лъэхьаным егъэджэн-плуныгъэ Иофым зэхьокIыны-

фэдиэу ялофшIэн кьэхьыла-гъэми, агу агъэклэдырэн, шIы-кIэ-амалхэр агъэфедэхэзэ, хэ-кIыплэхэр кьагъотых, гъэхьа-гъэхэри ашIых. Щытхьум ищытхьужьыр ахэм яшъуаш, ялофшIэн, осэшхо етыгъэныр атефэ. ШэкIозешэ Фатими ахэм ащыщ, игъэхьагъэхэр нэ-рылэгъух: апшъэрэ япшIыкIу-плIэнэрэ категориэ, еджапIэм кьыщегъэжыагъэу, районым, республикэм кьарыкIыгъэ щытхьу тхыльхэр бэ хьухэу илэх. Зэнэкьокьоу «Ильэсым икIэлэегъаджэ» зыфилорэм зы-хэлажээм республикэм апэрэ чIыплэр щылуыты, Щытхьу тхылыи шIухьафтыни кьы-фагъэшъошагъэх. Ильэс кьэс иеджакIохэр район ыкIи рес-публикэ олимпиадэхэм чанэу ахэлажэз, хагъэуэфыкIырэ чIыплэхэр кьахьых. Ахэм ащы-щых Брыцу Тимур, Шъхьэлэ-хьэ Саидэ. Фатимэ илофшIагъэ зэфэхьысыжы фашIи, осэшхо кьырапэсыгъ: «Адыгэ Респуб-ликэм гъэсэныгъэмкIэ илофы-шIэ гъэшIуагъ» зыфилорэ цIэр кьыфагъэшъошагъ.

КIэлэегъаджэ пэпчэ ригъэ-джагъэм гъэхьэгъэ дэгъухэр ышIыгъэхэу зэхихымэ гуапэ цыхьуштыгъ, гушIоштыгъ. Сэри джащ фэд, Фатимэ сыфэгущIо, нахьы-шIум тапэкли фэклонэу, гъэ-хьагъэхэр кьызэкIэлъыкIохэу илофшIэн ыпэклэ лъыгъэкло-тэнэу сыфэлъало. Сицыхьэ телъ ащ тетэу зэрэхьуштыгъ. Ар зы-кIасIорэм лъапсэ иI. БэмышIэу Фатимэ сылулагъ, гушыгъэу тызэфэхьугъ, илофшIакIи куоу зыщызгъэгъозагъ. Исэнэхьат шу зэрилэгъурэр кьыхьыщы, гъэхьэгъакIэмэ зэрафэклэштыгъ уехьырэжышъэжыгъынэу щытэп, гушхоныгъэ хэлъэу еджапIэу Иоф зышIышIэрэм, еджакIохэм, илофшIэгъухэм кьатеушIыгъ.

Кьызышчымыхьугъэ псэу-плэм ИофшIэныр апэу щезы-

Лъэныкьорыгъазу, къу-
гупшысыгъэ шьыкьэм тетэу,
охьтэ гъэнэфагъэм тегъэпсы-
кыгъэ гухэлъхэм афэторы-
шэу еджапхэмрэ кълэцлыкьу
Ыгыпхэмрэ ашарагъэгъо-
тырэ пуныгъэм, пасэми е кълэ-
сэми, зэгорэм кыхэкьы шьы-
ныгъэм дезымыгъэштэрэ збл-
лэхуныгъэхэр ашашыгъэу.
Зэкълэмкьы зэфэдэу шытын фаер
ыкьы мэхъанэ зилэр цыфыгъэрэ
шьыпкъагъэрэкълэ сабийхэр
пугъэнхэр, цыфлэпкъым
икультурэ зыфэдэр игъэкълэ-
тыгъэу ягъэлъэгъуыгъэнхэр,
чаныгъэ ахэлъэу шлэм фэбэнэн-
хэм фэгъэсэгъэнхэр, шлэжы-
агъэлъэлэным агухэр кы-
фэгъэушыгъэнхэр ары.

Кыткълэхуыгъэрэ ныбжы-
кълэхэм япунрэ гъэсэныгъэ тэ-
рээ ягъэгъотыгъэнымрэ ялоф
зылахышхо хэзышыгъэрэмэ
ащыц кълэлэпху Мэщлэкьэ
Светланэ. Ар къуаджэу Гъо-
бэкьуае кышчыгъу, шапугъ,
шеджагъ. 1993-рэ ильэсым гу-
рыт еджапхэр кызеухым,
Адыгэ къэралыгъо универси-
тетым члахыи шеджагъ ыкьы
1998-рэ ильэсым кыуыгъэ. А
ильэс дэдэм кълэлэцлыкьу
ныбжыкълэхэмрэ ятворчествэ
и Гупчэ Иоф шилэнэу ри-
гъэжыгъэ, ащ дакълэу ДОУ-у
N 34-м адыгабзэм изгъэ-
шлэнкълэ факультативнэ зана-
тиехэр щыдихыштыгъэх.

Нэужым, 2007-рэ ильэсым,
МДОУ-у N 34-м члэс сабий
купэу яслъэм щалыгъэм яклэ-
лэпху Иоф шилэнэу Светланэ
лухъагъ. Апэрэ мафэм кы-
шегъэжыгъэу анахъэу зэ-
рыгъуазэррэ Васильевым
иредакциекълэ кыдэкълэгъэ
тхылъэу «Программа воспита-
ния и обучения в детском
саду» зыфиорэр ары, ащ
дакълэу «Сабийгъу» зыфиорэр
программэм кыдыллыгъэрэ
лэпылгъухэр кызыфегъэфед-
дэх. Кълэлэцлыкьу Иофэу
адишлэрэмкълэ лъэшэу ащ
ишлуагъэ къахы журналэу
«Ондрыхъу» зыфиорэм кы-
хиутыгъэ тхыгъэхэм. Сабий-
хэу кълэлэцлыкьу Ыгыпхэм
щалыгъэхэм ящылэныгъэрэ за-
нятиехэмрэ зэрэзэхшэгъэн-
хэ фаемкълэ бэ а журналым
гъэшлэгъонэу, шлуагъэ зы-
пылгъэу, джырэ лъэхъаным
диштэу кыдахэрэр. Ахэм
афэшхъафэу кълэлэцлыкьу
Ыгыпхэм Иофэу шашлэрэм
фэгъэхыгъэ методическэ
материалхэр зыдэт тхылъыкълэу
кыдэкълэхэрэм нэлуасэ за-
фешы ыкьы еж кълэлэпху зилэ
сабий купым Иофэу дишлэрэм
зэрэщигъэфедэштхэм буж ит.
Ахэр занытиехэр зэрэзэхшэ-
хэрэр, ны-тыхэм Иоф зерада-
шлэрэр, хэбзэ гъэуцугъэр зэ-
рагъэцакълэрэр, кълэлэцлыкьу
агулгъытэ зэрэхагъахэрэр
арых. Еджапхэм зичлэхъыгъу
къэмысыгъэ кълэлэцлыкьу
зэрифэшъуашэу шылыгъы-
гъэнхэмкълэ, культурэм ылап-
сэ щыцэу ашлэн фаем шы-
гъэгъэзэгъэнхэмкълэ аныбжы-
рэ яшэн-гъэпсыкълэхэмрэ кы-
дэлъытагъэхэу, япсихическэ
ыкьы физическэ амалхэм лъэ-
ныкълэ пстэумкьы хэхъоныгъэ
ягъэшлыгъэным, джырэ лъэ-
хъаным шылэ хъугъэ обще-
ствэм шыпсэунхэм ахэр фэгъ-
гъэхъазыргъэнхэм пае зэкълэ
ящыкълэ амалхэр кълэлэц-
лыкьу Ыгыпхэм шарагъэгъотых.

Мэщлэкьэ Светланэ кълэ-
лэцлыкьу купэу зыфэгъэзэгъэм
Иоф дишлэ зыхуыкълэ ыналэ
зытыригъэтырэр сабийхэр гу-
фит-шхъафитэу щытынхэр,
зыфэе джэгуалъэхэр ежхэм

къыхахыгъэ, агу рихыгъэ
джэгуыкълэ е фэшхъафэу зы-
пылхэмэ ашлэигом зыфагъэ-
зэныр, зэкълэ ящыкълэгъэхэр
щэгъотынхэ алъэкьыныр ары. Ащ
пае джэголъэ зэфэшхъаф бэдэ-
дэ кълэлэцлыкьу кызыфа-
гъэфедэн алъэкьы.

Кълэлэцлыкьу япунрэ
шлэныгъэхэр ягъэгъотыгъэнхэм-
рэ афэгъэхыгъэ Иофшлэнымкълэ
Светланэ ны-тыхэмрэ ахэр зы-
хэхэрэ комитетымрэ лэпылгъу
кызыфешы. Ахэр кызызри-
гъэблэгъэгъэ зэлукълэхэу «Са-

нэ зэхигъэуцагъэр зытегъэ-
псыкыгъэр тхъамафэм такыкь
25 — 30-рэ зыкьудыирэ зана-
тиитлу ильэси 5 — 6 зыныбж
кълэлэцлыкьу афызэхшэгъэ-
ныр ары. Занятие пэпч а зы
гупшысэмкълэ зэхыгъэ еджэ-
гъуи 4 — 8-у зэхэт, ыпкълэ
зэрагъэшлэгъэ гушылэхэмрэ
гушылуыгъэ кызырыкълэхэмрэ
чылпэ гъэнэфагъэм епхыгъэу
кълэотажыгъэнхэр, нэужым кълэу
гушылэхэмрэ гушылуыгъэ
кызырыкълэхэмрэ ягъэшлэ-

КЪЛЭЛЭПХУ ЫКЪИ КЪЛЭЛЭГЪЭДЖЭ ЮПЭЛАС

быйхэм яхэгъозэн зэрэклэрэ
шьыкълэр», «Анахъ цыкълэхэр
зыхэхэрэ купым сабийхэм яп-
сыхъан зэрэщыкълэрэ» зыфи-
лэхэрэр зэхичшэгъагъэх. Джащ
фэдэу МДОУ-у N 34-м кълэ-
лэцлыкьу щалыгъэхэм янэ-

гъэнхэр, ахэр лупкълэу къалонхэм
фэгъэсэгъэнхэр ары. «Джыри
еджапхэм члэмыхъагъэхэр
адыгабзэмкълэ зэрэбгъэджэшт-
хэр» зыфиорэр зэрэгъэпсыгъэ
шьыкълэр дидактикэм иекълэлаклэ
дыригъаштэу ары. Ащ лъапсэу

гошыгъэу егъэджэныр ыкълэм
зыщыфэклоным, Светланэ Иоф
зыдишлэрэ сабийхэм Адыгэ Рес-
публикэм, адыгэхэм яжабзэ,
якультурэ кълэлэцлыкьу хэм
хэшылк афырагъэу мэхъух ыкьы
«Си Адыгей», «Шэн-зекълэу
ылапсэхэр», «Телефонымкълэ
узэргъушылэштэр», «Сэнхъа-
хэр», «Чыопсыр», «Цыфыр»,
«Уахъэр» зыфиорэ темэхэмкълэ
гушылуыгъэ кызырыкълэхэри
зэхигъэуцонхэ алъэкьы.

Мэщлэкьэ Светланэ тапэклэ
гухэлъэу зыфигъэуцужыгъэр
еджапхэм джыри члэмыхъагъэхэр
адыгабзэмрэ адыгэ лъэпкъ кул-
турэмрэ нэлуасэ зэрафилыгъэрэ
шьыкълэр нахъ лъыгъэкълэстэнэу
ары. Ащ пае а темэхэмкълэ мате-
риалхэр еугъоих ыкьы ахэр
илэуытылгъэу сабий нахъыжы-
хэу кълэлэцлыкьу Ыгыпхэм члэ-
хэр адыгабзэм, адыгэ лъэпкъ
культурэм егъэджэгъэнхэм, фэ-
цэгъэнхэм ыналэ атыригъэтышт,
факультативнэ занытиехэр афы-
зэхичшэгъэх.

Номинациеу «Лучший воспи-

ятэхэр зыхэлэжыгъэ зэлукълэу
«Унагъом джэгуыкълэхэр кышчы-
зыфагъэфедэзэ зэгурылонымгъэм
сабийхэр фэпугъэнхэр» зы-
фиорэ темэхэмкълэ зэхашэгъагъэм
Светланэ кышчыгушылагъ. Ащ
кышчырилотыкыгъэ ны-тыхэм
Иофэу адишлэрэр зэригъэпсырэ
шьыкълэр.

Хэгъэуцэфыкыгъэн фае Свет-
ланэ илэпэлэсэныгъэрэ ишлэ-
ныгъэрэ ахэгъэхъогъэнымкълэ
ренэу Иоф зэрэзыхшэжыгъэр.
Лъэпкъ культурэр сабийхэм
нахъышлэу ягъэшлэгъэным пае
ежым ащ ишыпкъэу зыфегъэ-
хъазыры. Джыдэдэм Иофхъабзэу
«Сабийхэр адыгэ лъэпкъ кул-
турэм пыщагъэ шлыгъэнхэр»
зыфиорэм Иоф дешлэ. Ащ пае
литературэ зэфэшхъафхэр егъэ-
федэх. Светланэ ишлэныгъэхэм
зэрахигъахэрэм къэлауапхэу
фэхъухэрэр лекциехэм, доклад-
хэм, методистхэм яконсульта-
циехэм зэрагъэлурэр, музейхэм-
рэ выставкэхэмрэ зэрикуаплэхэр
ары. Кълэлэгъэджэн Иофшлэныр
нахъышлэу ылэ кызырэрэгъэ-
хъащтым пае фэшхъаф кълэ-
лэгъэаджэхэм ялофшлэклэ зэре-
гъашлэ. Ежым илэпэлэсэныгъэ ин
хэлъэу адыгабзэм изгъэшлэнкълэ
факультативнэ занытиехэр зэхэ-
шэх, кълэлэцлыкьу Ыгыпхэм
члэсхэм адыгабзэр дэгъоу
зэраригъэшлэшттым, ар шлу зэ-
раригъэлъэгъуштым дэмышы-
хъахэу, ишыпкъэу пылгъ.

Еджапхэм джыри члэмыхъэ-
гъэ кълэлэцлыкьу адыгабзэ
ягъэшлэгъэным ипрограммэу
А. Клуращынэр игъусэу Светла-

илэр кълэлэцлыкьу зэрагъэшлэ-
гъахэр ялэуытылгъэу амышлэ-
штыгъэр ягъэшлэгъэныр, кы-
зырыкълэм кълэпырыкълэхэзэ, нахъ
кынэу шытыр агурыгъэлэгъэ-
ныр, нахъ благуэу шылэм кълэ-
пырыкълэхэмэ, нахъ чыжыгъэу
щылэм факълэхэзэ шлыгъэныр
ары. Кълэлэцлыкьу аныбжы,
ежхэм яшэн-зекълэуагъэхэри мыщ
дэжым кыдалыгъэх. Гушылэ-
хэу зымэхъанэ къагурылэхэрэм
япчъагъэ тегъэпсыкыгъэу
адыгабзэкълэ псалъэу адашлэрэр
агъэпсы. Егъэджэн Иофым лъап-
сэу фашыхэрэр нэрылэгъу
пкъыгъоохэр, джэгуыкълэ зэфэш-
хъафхэр ыкьы народнэ фолькло-
рыр арых. Анахъэу аналэ зыты-
рагъэтырэр адыгэ жабзэм хэт
макълэхэр лупкълэу ыкьы тэрэзэу
кълэогъэнхэр ары.

Ащ фэдэ Иофшлэклэм ишлуа-
гъэкълэ е, нэмыкълэу къэллон зы-
хуыкълэ, материалыр темэхэмкълэ

шъошэ мэхъанэ ритыгъэ, ащ
ыналэ зытыригъэтырэр кълэ-
лэцлыкьу апкъышлэ зэ-
ригъэпэтырэр ары. Ащ пае
спортымкълэ зэнэкълэу зэ-
фэшхъафхэр зэхэцэх. Мэщ-
лэкьэ Светланэ идокладэу
«Сабийхэр цыкълэхэзэ физкуль-
турэр шлу алъэгъоу пугъэн-
хэр» зыфиорэ темэхэмкълэ пед-
агогическэ советым шедэлугъэх.
Ащ зэрэщыгъэу зэнэкълэу
гъэмкълэ, кълэлэцлыкьу хэм
ящылэныгъэрэ япсауныгъэрэ
гъэпытэгъэнхэмкълэ кълэлэп-
кълэгъэаджэхэм пшэгъэкълэ-
жышхо ахы. Исабийгом
кышчегъэжыгъэу кълэлэц-
лыкьу зэкълэ ищылэныгъэ, изы-
гъэпсэфыни, сыд фэдэрэ Иофэу
зышылы физическэ культурэр
щыц хъуным пае ащ зэпы-
мыоу Иоф дэпшлэн, пылынэу
ебгъэсэн фае. Кълэлэпху ана-
хъэу ыналэ зытыригъэтырэр са-
бийм ылэпкъ-лъэпкъ тэрэзэу
уцуныр, хэхъоныр ары. Ащ
кыфэгъэзэгъэ кълэлэцлыкьу ку-
пыр зэрысырэ унэ цыкълэу
шхъафыр гулэтылгъэу, гохъэу
гъэпсыгъэным Светланэ
мэхъаншхо реты ыкьы зэри-
фэшъуашэу ащ ыналэ тыре-
гъэты.

Сабийхэм Светланэ сыд фэ-
дэрэ Иофхъабзи, мэфэкли зы-
фаригъэгъэхъазыры зыхуыкълэ,
унэм кышчагъэцэклэнхэу
Иофшлэнхэр аретых. Ахэм
яшлэныгъэхэм, ягулгъытэ зэ-
рахъорэм, унэм щэгъэцакълэрэ
Иофшлэнхэм, ыпшэкълэ кы-
зэрэщысълэуагъэу, пшлэш агъэ-
хъурэр, Мэщлэкьом методи-
кэм ылыныкълэу ухъазыры-
ныгъэ дэгъу зэрилэр, заныти-
хэр, джэгуыкълэ зэфэшхъафхэр
кълэлэцлыкьу агъу рихыгъэу
зэхичшэнхэр кызырэдэхъурэр
ары.

Икыгъэ ильэсым, мэлыл-
фэгъум и 4-м Къэралыгъо те-
лерадиокомпаниеу «Адыгей»
щэгъэхъазырыгъэу телеканалэу
«Россия» зыфиорэм кълэлэц-
лыкьу хэм апае къэтынэу «Дэхэ-
бын» зыфиорэр кыгъэлъэ-
гуагъ. Ар зыфэгъэхыгъагъэр
адыгабзэм изгъэшлэн ары,
ДОУ-у N 34-м члэс кълэлэцлыкьу
купэу еджапхэм члэхъанхэм
фагъэхъазыргъэрэм апае Мэщ-
лэкьэ Светланэ ащ шхъэи-
хыгъэ урок кышчытыгъагъ.
Мэщлэкьэ Светланэ шыфылгъэ
ин хэлъ, зекълэуагъэу дэ-
гъухэр пкъырылтых, коллекти-
вым лъытэныгъэ кышчы-
фашы, зынысэ Мэщлэкьо-
хэри егъэразэх, инамыс кы-
ухъумэзэ, дахэу иунагъо зэре-
хэ, исабийхэр цыфышлэу
еплэх. Тапэкли нахъ гъэхъэ-
гъэшлэхэр щылэныгъэм кы-
щыдэхъунхэу ащ фэтэлэу.

ШЭКИО Мир.

Адыгэ-абхъаз театрэхэм яфестиваль ипэгъокI

Адыгэ-абхъаз театрэхэм яфестивалэу «Наш кавказский меловой круг» зыфиорэр шэклогъум и 18 — 22-м Мыекъуапэ щыклошт. Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэ-сым, Тыркуем, Абхъазым, Адыгеим я Лъэпкъ театрэхэр фестивалым хэлэжьэщтых. Ащ фэгъэхыгъэ пресс-зэукIэ тыгуасэ АР-м культурэмкIэ и Министерствэ щызэхашагъ.

Фестивалым хэлэжьэщт театрэхэм уасэ афэзышIыштхэр культурэмрэ искусствэмрэ ащыцIэрылох. Жюрий пэщэныгъэ дызэ-зыхъаштыр Урысыем итеатрэхэм ялофышIэхэм я Союз илъэпкъ

театрэхэм я Кабинет ипашцэ Марина Корчак. Театралынэ критикэу, сатирэмкIэ Москва итеатрэ илыкIоу Нина Карповар, АР-м культурэмкIэ изаслуженнэ ИофышIэу, театроведэу Шхьэлэхэу

Лъэпкъхэр зэфешэх

Светлан, АдыгеимкIэ театрэхэм ялофышIэхэм я Союз итхьаматэу, УФ-м изаслуженнэ артистэу, АР-м инароднэ артистэу Зыхъэ Заурбий, нэмыкIхэри жюрий хэтыштых. ЗэхэщэкIо купым пэщэныгъэ дызэрихъашт АР-м культурэмкIэ иминистрэу Чэмышшо Гъазый.

Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм итеатрэ спектаклэу «Нагъо иунагъо» кыгъэлъэгъошт. Тыркуем икIалэу Къайсыр кыкIышт купым ышIэр «Гутъ». Ащ хэтхэр самостоятельнэ артистх. Абхъаз театрэм спектаклэу «Самоубийцэм» тыригъэплъышт. АР-м ифилармоние итеатрэу «Дышъэ кыошыныри» фестивалым хэлэжьэщт.

АР-м и Лъэпкъ театрэ Натхъо Къадыр ытхыгъэм техыгъэ спектаклэу «Мэдэя» зыфиорэр

кыгъэлъэгъошт. Щэрджэс театрэм инспектакли теплэынэу амал тилэшт.

Адыгэ театрэм кыкIугъэ гъогум фэгъэхыгъэ тхылъэу Шхьэлэхэу Светланэ ытхыгъэм илъэтегъэуцуи а мафэхэм Мыекъуапэ щызэхашэшт. Спектаклэхэр урысыбзэкIэ кызээрэдзэ-кIыжхэзэ фестивалым кышшагъэлъэгъоштых. Краснодар кыкIыгъэ театрэм инспектаклэу ар зэфашыжышты. Театрэм лъэпкъхэр зэрэзэфышхэрэр, бзэм Иоф зэрэдашIэрэр, искусствэм цыфыр зэриплурэр, мамырныгъэр зэригъэптырэр Иофхьабзэм кышчылъэгъоштых. Фестивалыр театрэхэм еджапIэ, зэукIанIэ афэхушты.

Сурэтыр пресс-зэукIэу АР-м культурэмкIэ и Министерствэ цыкIуагъэм кышчытырахыгъэ.

ТхылъыкIэхэмрэ тигупшысэхэмрэ

Адыгэхэр дунаим шарегъашIэ

ШъэуапцIэкIо Нурыет итхылъэу «Адыгэхэр ыкIи щэрджэсхэр» зыфилоу Мыекъуапэ кышчыдагъэкIыгъэм илъэтегъэуцо шIэхэу Адыгэ Республикэм икIэлэ шхьалэ щыклошт. Авторым гъэзетымкIэ «Тхьауегъэпсэу» риложыи шлоигъу Адыгэ Республикэм и Парламент идепутатэу, кIалэу Краснодар и Адыгэ Хасэ итхьаматэу Шхьэлэхэу Азмэт тхылъым игъэхъазырын ыкIи икIыдэгъэкIын илахышIу зэрэхишIыхъагъэм фэшил.

Цыфхэм яшыIэкIэ-псэукIэ, шэн-хабзэхэм, тарихым, адыгэмэ ялIыхъужь эпосэу «Нартхэм», адыгэхэу Советскэ Союзым и ЛIыхъужь хъугъэхэм, унагъом, адыгэ джэукIэхэм, лъэпкъ медицинэм, диным, лъэпкъ ыкIи къэралыгъо тамыгъэхэм, лъэпкъ календарым, нэмыкIхэми тхылъыр афэгъэхыгъэ.

ШъэуапцIэкIо Нурыет Тэхутэмькое районым шаплугъ, Темыр Кавказым щызэлъашIэ. Илъэси 10-м нахьыбэрэ къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Кубань» зыфиорэм Иоф щышIагъ. Лъэпкъ зэпхыныгъэмэ яхьыла-гъэу ыгъэхъазырыр къэтынхэм общественнэ-политикэ мэхъэнэ ин яIэу щытыгъэх. Цы-Iэныгъэр куоу кыриIотыкIын зэрильэкIырэр цыфмэ агъэшIа-гъоштыгъ. Адыгэ Республикэм щышхэу Хэгъэгу зоошхом хэлэ-жыагъэхэм, Урыс-Кавказ заом ехьылIэгъэ нэпцI къэбархэу агъэлухэрэмрэ шыпкIэмрэ зэригъаппшэхэзэ зэфихьысыжы-гъэхэм, адыгэхэр Екатеринодар (Краснодар) зэрэщыпсэушты-гъэхэм, нэмыкIхэми афэгъэхы-гъэ къэтынхэр гум икIыжыхэр-рэп. Кубань культурэмкIэ изаслуженнэ ИофышIэу ШъэуапцIэкIо Нурыет шульэгъоу лъэпкъхэм афырилэм, адыгэхэм яфольклор кышчыублагъэу непэрэ

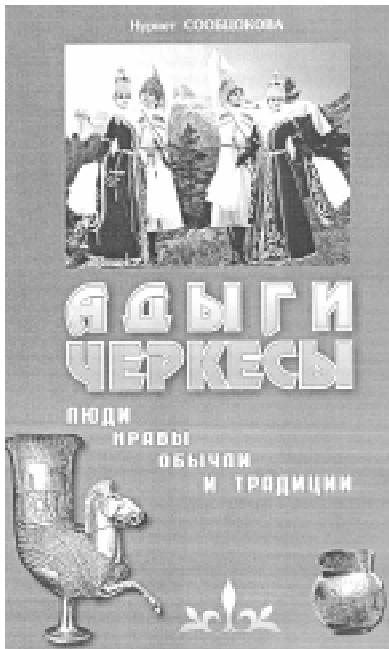
щылакIэм кынынэсыжъэу кызэ-рилотэхэрэ шIыкIэм уегъэгъуазэ.

Тхылъым уеджэзэ, ижыырэ адыгэмэ ядунай ухешэш, лIэ-шIэгъухэм къакIугъэ гъогур Iуп-кIэу кызэпкырехы. Тхылъым кIуачIэ къэзытырэр адыгэмэ къатегушыIэзэ, нэмыкI лъэпкъхэу тишъолгыр исхэм яугъу кызэришIырэ шIыкIэр ары. Илъэпкъ гупсэ, иродинэ цыкIу шульэгъоу афырилэр кыхи-гъэщызэ, тхылъым Iуныгъэ мэхъанэу иIэм зыкыригъэлэты шлоигъоу хъугъэ-шIагъэхэр зэрегъаппшэх.

ЕджапIэхэм, библиотекаэхэм аритыгъ

— Тхылъыр ипчъагъэкIэ 500 хъоу тхылътедзапIэу «Афишэм» кышчыхаутыгъ, — еIо Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министерствэ иотдел ипашцэу Шэуджэн Бэлэ. — ШъэуапцIэкIо Нурыет итхылъ Адыгэ Республикэм и библиотекахэм, искусствэхэмкIэ кIэлэцIыкIу еджапIэмэ аритыгъ. Авторым ишIушIагъэ кыхэдгъэщызэ, лъэшэу тызэрэфэрээр етэлэ-жыи.

ЕджапIэхэм, культурэм иIо-

фышIэхэм, шIэныгъэлэжъхэм, журналистхэм Н. ШъэуапцIэкIэ кIэм итхылъ щыIэныгъэм кы-шашхьэпэшт. КIэлэеджаклохэм, ныбжыкIэхэм лъэшэу ящы-кIэгъэшт. Тхылъым адыгэхэр ду-наим зэрэщыпсэухэрэр нэгум кыкIегъэуцо.

ИнджылызыбзэкIи кыдэкIышт

— ИнджылызыбзэкIэ кыда-гъэкIынэу тхылъыр сэгъэхъазы-ры, — еIо ШъэуапцIэкIо Нуры-ет. — Адыгэхэм ятарихь, яшэн-хабзэхэр дунаим нахьышIоу щызгъашIэхэ сшIоигъу. Мые-къуапэ тхылъыр кызышчыхау-тым кыкIэупчIагъэр бэ. Нахь тэрэзэу къэпIощтмэ, еджэ зы-шIоигъомэ афיקъугъэп. Мылгу зыдгъотыкIэ, тхылъым ипчъа-гъэ хэдгъэхъошт.

Тхылъым илъэтегъэуцо Мые-къуапэ щызэхашэнэу АР-м культурэмкIэ и Министерствэ Иофхэр зэшIуехых.

Нэклубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Баскетбол.

Апшъэрэ купыр

«Динамэм» имэфэкI шIухъафтын

ТелефонкIэ къатыгъ. Мые-кIопэ баскетбол командэу «Динамэр» Урысыем изэ-нэкIокъухэу апшъэрэ ку-пэу «А»-м щыклохэрэм ахэлэжъэ. Зичэзэу ешIэгъухэу тиспортсмен-хэм ялагъэхэр къалэхэу Орелрэ Брянскэрэ ащыкIуагъэх. «Десна» Брянск — «Дина-мо» Мыекъуапэ — 112:116. Шэклогъум и 10-м Брянскэ щызэдешIагъэх.

Адыгэ Республикэм изаслу-женнэ тренерэу, «Динамэм» итре-нер шхьалэу Андрей Синельни-ковым кызыриуагъэмкIэ, Адыге-им ибаскетболистхэр Орел дэгъоу щешIагъэх. Апэрэ зэукIэгъур «Динамэм» кызехыым, бысым-хэм апэ очко 14-кIэ итыгъ. ЯтIо-нэрэ ешIэгъур Орел икомандэ тшIуихыгъэ, очкоуи 4-кIэ тапэ ишыгъэ. Милицием и Мафэ «Ди-намэм» тигъэгущIуагъ, мэфэкI шIухъафтын кытфишIыгъ. Брян-скэ икомандэу «Деснам» «Дина-мэр» зылоклэм, ешIэгъу уахътэм текIоныгъэр кыдэзыхыштыр кыгъэнэфагъэп. Судьям такы-кытф командэмэ къаритыгъ, ау пчъагъэр зэфэдэу икIэрыкIэу ешIэгъу уахътэр аухыгъ. Судьям ятIонэрэу такыкытф командэхэм кыафыхигъэхъуагъ. «Динамэм» зэкIэлъыкIоу тIогъогъоу Игуаор хъагъэм ридзи, текIоныгъэр 116:112-у кыдихыгъ. Тикомандэ анахь дэгъоу щешIагъэмэ ащыщ баскетболист ныбжыкIэу Хьа-къунэ Руслъанэ — очко 24-рэ ащ кытфыхыгъ.

«Динамэр» тыгуасэ «Деснам» ятIонэрэу дешIагъ. Тикомандэ зэ-нэкIокъум апэрэ чIыплэр щызы-лыгъэмэ ащыщ.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ ИофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилъэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет

Редактор
шхьалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редакциер
зыхъуагъэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хьыр секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын ИофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлары-
шIанI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыхиу-
тыхэрэм мышып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкIэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжъ ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым щылажъэхэр-
рэмрэ яеплкъыкIэ
зэтемыфэн ылъэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм кыт-
фагъэхьырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи къэ-
зытхыгъэхэм
аIэкIэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
5675
Индексхэр
52161
52162
Зак. 4060

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00